

PARTICULARITIES OF TRAINING AND RETRAINING OF MARITIME SECURITY OFFICERS

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-266-1-28>

РОЛЬ ПСИХОЛОГІЧНОГО КОМПОНЕНТУ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ АБО ПЕРЕПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ МОРСЬКОЇ БЕЗПЕКИ

Ассєва Юлія Олександрівна

*доктор психологічних наук,
академік НАН ВО України,*

*завідувач кафедри мовної та психолого-педагогічної підготовки,
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна*

Аймедов Костянтин Володимирович

*доктор медичних наук, професор,
Почесний голова ГО «Здорове майбутнє»
м. Одеса, Україна*

Серед особливостей навчання або перепідготовки працівників морської безпеки важливо враховувати психологічний компонент у процесі занять та індивідуально-особистісні характеристики курсантів. Особливість будь-якого виду діяльності визначається специфікою та умовами, у яких вона здійснюється [2, с. 114]. Актуальність теми зумовлена існуючими у світі небезпеками, які є об'єктивною реальністю життя. Сьогодні система психологічного забезпечення служби безпеки на морі, не повною мірою враховує особливості професійної діяльності [7, с. 23]. Різні події показали важливість цієї проблеми та необхідність активізації зусиль для її вирішення.

Наразі відзначаються зростаючі вимоги органів державної влади до питань безпеки різних служб, особливо до зниження загибелі та травматизму особового складу [3, с. 12]. Проте, рівень психолого-педагогічної підготовки професійних кадрів, розвитку матеріальної бази, удосконалення профільних знань та способів їх впровадження потребують сучасних підходів до розробки безпечних технологій навчання фахівців та підвищення якості їхнього психологічного забезпечення [5, с. 131].

Суперечною по суті є теза, коли забезпечення безпеки є не лише найважливішою життєвою потребою людини, а й невід'ємним правом, про те співробітники служби безпеки найчастіше виявляються в ситуаціях, що загрожують їх життю та здоров'ю. Це насамперед характерно для тих видів діяльності, які здійснюються в екстремальних умовах, насичених різного роду загрозами для життя, здоров'я та нормального психологічного стану людини, до яких по праву відносять службу морської безпеки [6, с. 51].

Професійна діяльність іноді супроводжується травмами, каліцтвами і загибеллю, самогубствами, професійними захворюваннями, психологічним вигоранням іншими деструктивними процесами навіть у мирних умовах, а зараз під час воєнного стану це стало ще актуальніше. Тому, важливо займатися профілактикою можливого зниження професіоналізму, формувати оптимальний графік роботи та чергувань з урахуванням індивідуального біологічного ритму співробітників, забезпечувати ергономічними умови діяльності, враховувати соціально-психологічні характеристики співробітників служби безпеки, відстежувати адаптацію до умов роботи.

Аналіз теоретичних джерел та емпіричних досліджень щодо проблеми специфіки забезпечення безпеки життєдіяльності показав, що у доступній літературі існує різноманіття підходів до цієї проблеми з погляду психології [1, с. 17]. Умовно їх можна об'єднати у два напрямки. Перше представляється як психологія безпеки, що розглядається як галузь психологічної науки, яка вивчає психологічний аспект безпеки у різних видах діяльності. Другий напрямок виділився як психологічне забезпечення завдань, що стоять перед фахівцями різних видів діяльності і який займає особливе місце поряд з матеріальним, медичним, фінансовим та іншим забезпеченням.

Водночас, у такому складному явищі, як безпека морської служби, ще є чимало невивчених сторін та нового досвіду у зв'язку з військовими діями на території України, що потребує подальшого аналізу та дослідження [4, с. 55]. Фактично залишаються не вивченими процеси, пов'язані з технологією психологічного забезпечення служби морської безпеки в умовах різних психогенних факторів, створенням психологічних умов профілактики втоми особового складу при тривалих стресах.

Таким чином, необхідність збереження психічного здоров'я та життя фахівців служби морської безпеки, розробки науково обґрунтованої системи психологічного забезпечення їхньої безпеки, адаптації та психологічної стійкості, а також недостатня теоретична розробленість проблеми дослідження визначили вибір теми та мети нашого дослідження.

Мета дослідження: розробити комплекс психологічного забезпечення для співробітників морської безпеки в умовах воєнного стану.

Для цього необхідно здійснити теоретико-методологічний аналіз змісту діяльності служби морської безпеки, використовувати системний особистісно-соціально-діяльнісний підхід до дослідження психічних явищ та поведінкових реакцій виходячи із соціально-історичної обумовленості психіки та поведінки людини, вивчити сучасні психологічні концепції та методологічні положення безпеки діяльності раніше вироблені військовими та профільними психологами.

Найважливішими умовами підвищення професійних якостей співробітників служби морської безпеки, що дозволяють: подолати мотиваційний, операційний та емоційний дефіцит у діяльності, невпевненість у своїх силах, нейтралізувати дію психогенних факторів ситуацій, неадекватного мислення та дій, що впливають на безпеку їхньої служби, методів психологічного регулювання та саморегуляції, профілактика перевтоми. Ці умови забезпечують включеність співробітників у професійну діяльність, стабільне функціонування їхньої психіки в системі відносин із суб'єктами та об'єктами їх діяльності, а також формують та вдосконалюють їхню готовність до виконання службових завдань.

Технологія психологічного забезпечення служби морської безпеки повинна включати: професійно-психологічний відбір, готовність до роботи в умовах комплексного впливу психогенних факторів, психологічний супровід їх діяльності в поході та психологічну допомогу з профілактики їх перевтоми з урахуванням індивідуально-психологічних характеристик.

При плануванні роботи служби важливо враховувати психофізіологічні можливості працівників. Застосування суб'єктами психологічної роботи адекватних критеріїв, методичних засобів та сучасних практичних рекомендацій дозволяє підвищити якість підбору, формування та згуртування служби морської безпеки під час підготовки та виконання різних завдань.

У програмі психологічного забезпечення служби морської безпеки доцільно передбачати виявлені функціональні відхилення, спричинені процесом адаптації до специфічних умов служби з метою їхнього обліку у роботі органів управління, підготовкою та кадрових органів.

У системі інформування особового складу, необхідно передбачити цикл спеціальних виступів щодо роз'яснення психологічних умов забезпечення психологічної допомоги та навчання навичкам саморегуляції можливих психічних станів.

Освітнім структурам професійної підготовки фахівців, доцільно, з метою підвищення психолого-педагогічної компетентності суб'єктів психологічної роботи врахувати навчальний час, не тільки на теоретичну роботу, а й практичну групову роботу та індивідуальні сеанси психологічного інтерв'ювання співробітників служби морської безпеки, які проходять перепідготовку та курсантів, які тільки отримують спеціалізацію.

Напрямами подальшого дослідження проблематики психологічних особливостей служби морської безпеки може бути диференційоване вивчення умов її психологічного забезпечення залежно: від індивідуально-психологічних якостей співробітників; від ступеня розвитку та рівня згуртованості екіпажів; від умов та результатів професійного психологічного відбору кандидатів, а також пошук додаткових критеріїв та показників безпеки діяльності фахівців, рівня їхньої підготовленості до якісного та успішного вирішення завдань забезпечення безпеки загалом.

Література:

1. Агаєв Н. А., Пішко І. О., Лозінська Н. С. Прийоми психологічної самопомоги учасникам бойових дій : методичні рекомендації для військовослужбовців учасників бойових дій. Київ : НДЦ ГП ЗСУ. 2014. 41 с.
2. Варій М. Й. Психологія: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. 2-ге вид. Київ: Центр навчальної літератури, 2009. 288 с.
3. Колесніченко О. С., Мацегора Я. В., Приходько І. І. Протоколи надання першої психологічної допомоги військовослужбовцям Національної гвардії України в екстремальних умовах діяльності : посібник. за загальною редакцією професора І.І. Приходька. Х.: НА НГУ, 2018. 40 с.
4. Курченко Є., Мороз Р., Цуканова Т. Подолання бойового стресу та його психологічних наслідків. Миколаїв, 2015. 64 с.
5. Потапчук Н. Д. Динаміка виникнення паніки в екстремальних ситуаціях та особливості її подолання. *Проблеми екстремальної та кризової психології*. 2016. Вип. 19. С. 130-140.
6. Фоменко А.Г., Колева Г.М., Сябренко Г.П Тренінги для психологічної підготовки та адаптації військових до бойових дій. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2015. 108 с.
7. Шевелева Ю. А. Психічне здоров'я майбутніх психологів оперативнорятувальної служби. *Психічне здоров'я особистості у кризовому суспільстві: збірник матеріалів VI Всеукраїнської науково-практичної конференції (22 жовтня 2021 року м. Львів): Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. С. 329-332.*